

POSTAVENIE SLOVENSKA A JEHO EKONOMIKY VO SVETOVEJ EKONOMIKE

Ivan KLINEC

THE POSITION OF SLOVAKIA AND ITS ECONOMY IN THE WORLD ECONOMY

Abstrakt

Ekonomika Slovenska má dlhodobé problémy s vysokou nezamestnanosťou. Takisto životná úroveň obyvateľstva zaostáva za vyspelými krajinami sveta. Neefektívne fungujú jednotlivé ekonomické odvetvia a stále viac ľudí odchádza za prácou do zahraničia. Príčina týchto problémov je zreteľná a jednoznačná. Slovensko zmeškalo civilizačný rýchlik informačného veku a preto hrá dnes vo svetovej ekonomike druhú ligu.

KLúčové slová: ekonomika, nezamestnanosť, životná úroveň, bohatstvo, Tretia vlna

Abstract

The Slovak economy has a long-standing problem with high unemployment. Also standard of living of the population lags behind the developed countries of the world. Inefficient is functioning of individual economic sectors and more and more people leave to work abroad. The cause of these problems is clear and unambiguous. Slovakia missed the fast train of information age civilization and therefore plays today in the world economy second division.

Key words: economy, unemployment, living standard, wealth, Third Wave

Úvod

Súčasnú ekonomickú problémy mnohých krajín sveta sú spojené s neschopnosťou adaptovať sa na nové pravidlá a prostredie civilizácie, ktoré boli vytvorené všadeprítomnou informačnou technológiou. Vstup do informačného veku nanovo preusporiadal ekonomické i politické rozdelenie súčasného sveta. Informačná technológia bola hlavnou príčinou krachu komunizmu v strednej a východnej Európe a rovnako je zdrojom vzostupu mnohých ázijských krajín, ktoré prezieravo realizujú dlhodobé stratégie prechodu a adaptácie na moderné informačné technológie.

Technológia, veda a vzdelanie v kombinácii so silami trhu predstavujú dnes hlavný zdroj ekonomickej sily a hlavnú konkurenčnú výhodu v globálnom svete informačného veku.

Problémy, ktorým dnes čelí Slovensko, vyplývajú zo skoro štvrtstoročia trvajúceho ignorovania úlohy moderných technológií pri dosahovaní konkurencieschopnosti ekonomiky. Dlhodobá vysoká nezamestnanosť a nízka životná úroveň sú výsledkom politík, ktoré sa technológiou vôbec nezaobávajú. Pokus o netechnologický rozvoj dnes ukazuje katastrofálne výsledky s negatívnymi dopadmi na životnú úroveň väčšiny obyvateľstva.

Svet informačného veku podľa Alvina Tofflera

Americký futuroológ Alvin Toffler veľmi výstižne popísal zmeny, ktoré dnes pretvárajú svet a týkajú sa každej krajiny i jednotlivca vo svojej trilógii Šok z budúcnosti (1970), Tretia vlna (1980) a Posun moci (1990). Nastupujúci svet Tretej vlny, ako nazval vytvárajúcu sa civilizáciu informačného veku, popísal tiež v knihách Eco-Spasm Report (1975), Adaptívna korporácia (1985), Vojny a antivojny (1993), Vytváranie novej civilizácie (1995), Revolučne bohatstvo (2006) a v ďalších. Väčšinu kníh napísal Alvin Toffler spolu so svojou manželkou Heidi Tofflerovou, s ktorou tiež založil strategickú konzultačnú firmu Toffler Associates, Inc.

Alvin Toffler popísal prebiehajúce civilizačné zmeny ako civilizačné vlny, ktoré pretvárajú ekonomický a spoločenský systém, systém tvorby bohatstva a takisto hodnoty jednotlivcov, spoločnosti i celej civilizácie. Vytvárajúci sa svet informačného veku nazval civilizáciou Tretej vlny. Svet sa následkom Tretej vlny rozdelil na tri skupiny, a to krajiny Prvej vlny (agrárne), krajiny Druhej vlny (industriálne) a krajiny Tretej vlny (informačné).

Kam patrí Slovensko

Do ktorej skupiny svetovej ekonomiky patrí Slovensko dnes? V 20. storočí patrilo Slovensko ako súčasť Československa do skupiny industrializovaných krajín, ktoré vtedy tvorili prvú najvyspelejšiu skupinu svetovej ekonomiky. Výraznejšie zaostávať začalo Československo za vyspelými ekonomikami sveta od polovice 50-ych rokov 20. storočia, kedy nedokázalo zachytiť nastupujúce trendy informačného veku. Zaostávanie sa potom zväčšovalo a vyústilo do krachu komunizmu a komunistického sveta v roku 1989.

Dnes je svet rozdelený podľa schopnosti jednotlivých krajín adaptovať sa na informačný vek. Slovensko dodnes nebolo schopné reagovať na nástup informačného veku a stále sa potáca v zajatí myslenia industrializmu a neschopnosti robiť politiku, akú robia vyspelé štáty sveta alebo štáty, ktoré sa chcú dostať do prvej skupiny ekonomicky najvyspelejších krajín. Aké sú charakteristiky uvedených troch skupín, na ktoré sa svet rozdelil vstupom do informačného veku.

Alvin Toffler tieto skupiny výstižne charakterizoval nasledovným spôsobom. O prvej najzaostalejšej skupine krajín, ktoré aj dnes pretrvávajú v agrárnom veku hovorí¹: „Pre ekonomiky Prvej vlny sú pôda, energia, prístup k vode na zavlažovanie, vykurovací olej, potrava v dobe núdze, minimálna vzdelanosť a trhy s obilím alebo surovinami, ktoré je možné predávať za hotové, všeobecne povedané základnými podmienkami pre prežitie. Pretože im chýba priemysel a služby opierajúce sa o znalosti, ktoré by bolo možné vyvážať, vidia vo svojich prírodných zdrojoch od dažďových pralesov cez zásoby vody po ryby svoje hlavné predajné statky.“

O druhej skupine industriálnych krajín Alvin Toffler hovorí²: „Štáty v zoskupení Druhej vlny, ktoré doteraz stávajú na lacnej manuálnej práci a na hromadnej výrobe, sú krajiny s koncentrovanými národnými ekonomikami. Pretože sú viac urbanizované, potrebujú veľké dovozy potravín, či už z vlastného vidieku alebo zo zahraničia. Potrebujú vysoké energetické vstupy na výrobnú jednotku, potrebujú množstvo surovín, aby udržovali svoje továrne v chode – železo, oceľ, cement, drevo, uhlie, ropu, plyn a podobne. Sú domovom malého počtu globálnych spoločností. Sú hlavnými producentmi znečistenia a ďalších ekonomických škôd. A predovšetkým potrebujú exportné trhy pre svoje masovo vyrábané tovary.“

Najvyspelejšiu skupinu krajín informačného veku charakterizuje Alvin Toffler nasledovne³: „Postnárody Tretej vlny samozrejme naďalej potrebujú energiu a potraviny, ale potrebujú taktiež znalosti, ktoré by boli konvertibilné na bohatstvo. Potrebujú prístup k svetovým databankám a telekomunikačným sieťam alebo potrebujú mať nad nimi kontrolu. Potrebujú trhy na výrobky a služby s vysokým podielom inteligencie, na finančné služby, na konzultácie pre manažérov, na software, televízne programy, bankovníctvo, rezervačné systémy, kreditné informácie, poistenie, farmaceutický výskum, sieťový manažment, integráciu informačných systémov, ekonomickú spravodajskú službu, výcvikové systémy, simulácie, mediálne spravodajstvo a na všetky tie informačné a telekomunikačné technológie, na ktorých sú závislé. Potrebujú ochranu proti pirátstvu voči intelektuálnym produktom.“

Ak sa pozrieme na uvedené charakteristiky spomínaných troch skupín krajín sveta, potom môžeme povedať, že Slovensko dnes jednoznačne patrí medzi krajiny Druhej vlny čiže krajiny, kde je dominantný industrializmus, čo sa prejavuje aj nižšou konkurencieschopnosťou a výkonnosťou ekonomiky Slovenska oproti vyspelým krajinám Tretej vlny.

Rozdelenie svetovej ekonomiky podľa výkonnosti ekonomík

Rozdelenie svetovej ekonomiky podľa civilizačných vln je spojené s úrovňou výkonnosti jednotlivých ekonomík, čo sa potom odráža aj v životnej úrovni obyvateľstva jednotlivých krajín alebo tiež v úrovni poskytovaných služieb.

Svetovú ekonomiku môžeme rozdeliť do uvedených troch skupín, pričom každej skupine zodpovedá iná výkonnosť ekonomiky, čo si môžeme ukázať na výške HDP na osobu podľa parity kúpnej sily (PPP). Táto je pre jednotlivé skupiny nasledovná:

- Štáty Prvej vlny – 600 – 15 000 dolárov
- Štáty Druhej vlny – 15 000 – 35 000 dolárov
- Štáty Tretej vlny – 35 000 – 90 000 dolárov

Tab. 1 uvádza najvyspelejšiu skupinu krajín Tretej vlny tvoria nasledovné krajiny (údaje z roku 2015).

¹ Toffler, Alvin and Heidi: War and Anti-War. Survival at the Dawn of the 21st Century. Little, Brown and Company, Boston, New York 1993

² Tamtiež.

³ Tamtiež.

Štát	HDP na osobu (PPP) v dolároch
Luxembursko	89400
Lichtenštajnsko	88700
Singapur	81300
Nórsko	65900
Švajčiarsko	55200
Hongkong	55200
USA	54800
Holandsko	47400
Írsko	46800
Austrália	46600
Rakúsko	45400
Švédsko	44700
Nemecko	44700
Kanada	44500
Dánsko	44300
Tchaj-wan	43600
Island	42600
Belgicko	41700
Fínsko	40500
Francúzsko	40400
Japonsko	37800
Veľká Británia	37700
Južná Kórea	35400
Nový Zéland	35000

Tab. 1 Štáty Tretej vlny podľa HDP na osobu (PPP) v dolároch
 Zdroj údajov: The World Factbook, CIA, 2015

Do skupiny krajín Druhej vlny patria krajiny (údaje z roku 2015) uvedené v tab.2.

Štát	HDP na osobu (PPP) v dolároch
Taliansko	34500
Izrael	33400
Španielsko	33000
Malta	31700
Slovinsko	29400
Česká republika	28400
Cyprus	28000
Slovensko	27700
Litva	26700
Estónsko	26600
Portugalsko	26300
Grécko	25800
Rusko	24800
Malajzia	24500
Poľsko	24400
Maďarsko	24300
Lotyšsko	23900
Chile	23200
Argentína	22100
Chorvátsko	20400
Turecko	19600
Rumunsko	19400
Bielorusko	18200
Libanon	17900
Mexiko	17900
Bulharsko	17100
Irán	16500
Brazília	15200

Tab. 2 Štáty Tretej vlny podľa HDP na osobu (PPP) v dolároch

Zdroj údajov: *The World Factbook, CIA, 2015*

Slovensko podľa výšky HDP na osobu podľa parity kúpnej sily (PPP), ktorý dosahuje 27700 dolárov, patrí medzi krajiny Druhej vlny. Patria tu tiež aj tie krajiny Európskej únie, ktoré majú počas krízy najväčšie problémy ako Grécko, Španielsko, Portugalsko, Maďarsko a pod.

Cesta medzi vyspelé krajiny Tretej vlny

Ako sa dostať z jednej skupiny štátov do vyspelejšej skupiny je dobre vidieť na príklade Južnej Kórei, ktorá v 60-ych rokoch 20.storočia bola výkonnosťou ekonomiky na úrovni Ghany a dnes patrí medzi vyspelé krajiny Tretej vlny. Dosiahla tak cieľenou politikou, zameranou na pozdvihnutie ekonomickej výkonnosti krajiny a následne aj životnej úrovne obyvateľov. Južná Kórea má vypracovanú dlhodobú víziu a viaceré dlhodobé stratégie a iniciatívy, zamerané na adaptáciu svojej ekonomiky a spoločnosti na podmienky informačného veku prostredníctvom podpory rozvoja znalostnej ekonomiky a transformácie ekonomiky prostredníctvom vyspelých technológií. Zatiaľ čo Slovensko zostalo v rozvoji znalostnej ekonomiky iba v podobe hesiel a proklamácií a úlohu moderných technológií pri dosahovaní konkurencieschopnosti ekonomiky vytrvalo ignoruje, Južná Kórea dokázala rozvoj znalostnej ekonomiky aj skutočne realizovať. Aj preto dnes Slovensko hrá iba druhú ligu vo svetovej ekonomike, zatiaľ čo Južná Kórea hrá vo svetovej ekonomike ligu prvú.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

- Klinec, Ivan: Prečo hrá Slovensko vo svetovej ekonomike iba druhú ligu? klinec.blog.sme.sk , 26.8.2015, <http://klinec.blog.sme.sk/c/386346/preco-hra-slovensko-vo-svetovej-ekonomike-iba-druhu-ligu.html>
- Toffler, Alvin: Future Shock. Random House, Inc., New York, New York, 1970
- Toffler, Alvin: The Third Wave. William Morrow and Company, Inc., New York, 1980
- Toffler, Alvin: Powershift. Knowledge, Wealth and Violence at the Edge of the 21st Century. Bantam Books, New York, 1990
- Toffler Associates: Beyond the Crisis. Korea in the 21st Century, Korean Information Society Development Institute (KISDI), 2001
- Toffler, Alvin: Powershift. Knowledge, Wealth and Violence at the Edge of the 21st Century. Bantam Books, New York 1990
- Toffler, Alvin and Heidi: War and Anti-War. Survival at the Dawn of the 21st Century. Little, Brown and Company, Boston, New York 1993
- Toffler, Alvin and Heidi: Foreword: The New Intangibles. In: Arquilla, John, Ronfeldt, David (editors) : In Athena's Camp. Preparing for Conflict in the Information Age. Foreword by Alvin and Heidi Toffler. National Defense Research Institute, RAND, Santa Monica, California 1997
- Toffler, Alvin, Tofflerová Heidi: Válka a antiválka. Jak porozumět dnešnímu globálnímu chaosu. Nakladatelství Dokořán a Argo, Praha 2002
- Toffler Alvin, Tofflerová Heidi: Nová civilizace. Třetí vlna a její dusledky. Nakladatelství Dokořán, Praha 2001
- The World Factbook, CIA, 2015

ADRESA AUTORA:

Ivan KLINEC, Ing., Slovenská akadémia vied, Ekonomický ústav, Šancová 56, 81105 Bratislava, Slovenská republika, e-mail: ivan.klinec@gmail.com

RECENZIA TEXTOV V ZBORNÍKU

Recenzované dvomi recenzentmi, členmi vedeckej rady konferencie. Za textovú a jazykovú úpravu príspevku zodpovedajú autori.

REVIEW TEXT IN THE CONFERENCE PROCEEDINGS

Contributions published in proceedings were reviewed by two members of scientific committee of the conference. For text editing and linguistic contribution corresponding authors.